

016/4 RUSÅI

FYLKE: Telemark
Kommune: Vinje og Tokke
Nedbørfelt: 57 km²
Toppunkt: 1396 moh.
Utløpspunkt: ca 470 moh.
Marin grense: -
Kraftpotensial: 43 GWh
SP-kategori: III
Økonomiklasse: 5
Naturgeogr. region: 33a, 35b

Rusåi ligger nord i Frolandsheiene, vest for Vinje. Det karakteriseres som et høyfjellsvassdrag, hvor nærmere 90% av nedbørfeltet ligger over 1000 moh. Landskapet er kupert med mange steile fjellvegger og med en hoveddal som har skåret seg dypt ned i terrenget.

Ut fra beliggenheten antas det at området har et svakt innlandsklima. Årsnedbøren ved utløp er 1060 mm. Høyereliggende områder mottar sannsynligvis betydelig mer. Det meste av nedbøren faller i perioden juni-desember der alle månedene har et middel på mer enn 100 mm.

Vassdraget drenerer østover og har utløp i Smørkleppåi like før denne renner ut i Vinjevatn. Det består av en nordlig og en sørlig gren som renner sammen under tregrensen i Vinjerudalen. Nedbørfeltet har mange små og mellomstore vann. I den nordlige grenen er Den lange tjørni det største vannet med beliggenhet helt i nordvest. Russvatn som ligger i den sørlige grenen, er den største innsjøen. Nord for Russvatn ligger feltets høyeste fjelltopp. Vassdraget grenser i nord til Klevastølåi som også vurderes i Verneplan IV.

Nedbørfeltet ligger på tungt forvitrelig berggrunn bestående av gneis og granitt. I nedre del av feltet går et smalt belte av grønnstein og amfibolitt.

Med unntak av en TV-omformer, et fåtalls husstander og bilvei nær utløpet er nedbørfeltet ikke preget av menneskelig virksomhet. Det går ingen veier inn i feltet.

Naturfaglige verdier

Rusåi og nabovassdraget Klevastølåi må i typesammenheng vurderes samlet. Til sammen vurderes disse to høyfjellsvassdragene å dekke høyereliggende stort sett fattige naturtyper i øvre Vest-Telemark. Vassdragene er også relativt lite påvirket av tekniske inngrep og vurderes som egnede referansevasdrag. Telemark er ellers svakt representert på tidligere verneplaner for vassdrag. Sør for objektene ligger Dalåi og Rukkåi som er vernet, men begge disse vassdragene er påvirket av kraftutbygging.

Geofag

Vassdraget ligger på grensen mellom dalregionen og høyfjellsregionen. Vassdraget har imidlertid mange av de samme trekkene som mindre sidevasdrag i dalregionen. Nedbørfeltet er glasialt preget, men øvre deler har paleisk karakter. Ned mot dalen er det utviklet raviner i morenedekket. Den fluviale aktiviteten er liten. Det er ikke observert spesielt verneverdige lokaliteter i nedbørfeltet, men vassdraget er så å si uberørt av menneskelige inngrep. Dette innebærer at det kan vurderes som referansevasdrag.

Middels verneverdi **

Botanikk

Objektet domineres av fattige vegetasjonstyper. Lavalpin vegetasjon dominerer; nedre del har fjellbjørkeskog, gran- og furuskog. Langs elva finnes partier med gråorskog. Vegetasjonen i nedre del

er relativt variert. I sørvendte lier finnes små, frodige partier med storbregne- og høgstaudevegetasjon. Vassdraget har svært lite myr. Stort sett synes flora og vegetasjon triviell, men arter og vegetasjonstyper som er mindre vanlige i denne delen av landet finnes. Vassdraget antas å ha representativitet omkring middels eller noe over. Det er lite kulturpåvirket, og har verdi som referansevassdrag. Det har både vitenskapelig og pedagogisk interesse.

Stor verneverdi ***

Landfauna

Nedbørfeltet har få arter og svært tynne bestander av våtmarksfugler. De karrige fjellområdene er nesten fugletomme. Området synes imidlertid å ha verdi for hekkende rovfugler, og forekomsten av spurvefugler i den frodige fjellbjørkeskogen må antas å være arts- og individrik.

Elg og rådyr har fast tilhold i nedbørfeltet. Elgbestanden er imidlertid tynn. Hjort påtreffes som streifdyr, mens rein fra Setesdal Austhei villreinområde sannsynligvis bruker området hele året. Terrenget inngår i kjerneområdet for bjørn i Telemark. Streifdyr av gaupe og jerv kan påtreffes.

Stor verneverdi ***

Vannfauna

Rusåi er, med unntak av et mindre areal før utløp, et høyfjellsvassdrag med mange små og mellomstore vann. pH er noe gunstigere i dette vassdraget enn i vassdrag lenger sør. Ørret opptrer som eneste fiskeart slik det er vanlig i høyereliggende deler av regionen. Bestandene varierer og Russvatn som tidligere var t godt ørretvatn er sannsynligvis fisketomt i dag. Nedbørfeltet er lite berørt av menneskelig virksomhet og er ferskvannsbiologisk godt egnet som referansevassdrag.

Stor verneverdi ***

Kulturminneverdier

Vassdraget er del av Vinjebygdas utmarksområde. Ved Vinjevatnet ligger det flere gravfelt som viser en solid bygd i eldre og yngre jernalder. Ved Vinje kirke er det funnet spesielt rike graver. Trolig vil det i Rusåi finnes mange spor etter jakt, fangst, jernutvinning og beitebruk, muligens også fast bosetning i jernalder. Omfattende jernproduksjon er kjent fra andre fjellbygder. Kontroll over denne ressursen og strategisk beliggenhet ved handelsvei kan ha vært grunnlaget for jernalderbygda ved Vinjevatnet.

Det er gårder med eldre bebyggelse ved nedre deler av elva, flere opprinnelig plasser under Vinjerui. Stølen Finnebu øverst i Vinjerudalen skal i en periode ha vært husmannsplass. Flere støler og utslåtter ligger i dalen. Rusåi har vært fløtningselv. Ved vannene i fjellet ligger flere naust. Det gikk en driftevei gjennom Vinjerudalen og Supsadalen over fjellet vestover. Området har et interessant kunnskapspotensial som utmark for en solid jernalderbygda. Kulturminnene har kulturhistoriske verdier i lokal sammenheng.

Stor verneverdi ***

Friluftstinteresser

Landskapet er preget av en gold, blokkrik villmark med mange små vann og vassdrag. Vinjerudalen er et frodig og markert innslag i landskapsbildet. Nedbørfeltet er egnet til tradisjonelle friluftslivsaktiviteter som fotturer, skiturer, jakt og fiske. Området brukes av lokalbefolkningen som nærtur- og helgeturområde, spesielt Vinjerudalen. I kommuneplanen har området status som landbruks-, natur- og friluftsområde, der hyttebygging ikke er tillatt. Vassdraget er et av få gjenværende vassdrag i regionen som ikke er utbygd.

Middels verdi **

Landbruksinteresser

Mesteparten av området ligger i høyfjellet, og har størst betydning som fjellbeite. Barskog finnes i nedre deler. Området har vært del av næringsgrunnlaget for 10 gårdsbruk i Vinjesvingen. Disse betyr mye for bosettingen i denne del av kommunen. Området er tungt tilgjengelig. Området har små eller ingen utviklingsmuligheter.

Liten verdi *

Kraftressurser

Et kraftverk i Rusåi kan utnytte et fall på ca 400 m mellom kote 880 og kote 481. Med kun et mindre inntaksmagasin kan prosjektet gi 32 GWh midlere årsproduksjon dyr kraft.

Prosjektet er plassert i kategori III (10) i Samlet plan.

En del av feltet er i dag overført til Langeidvatn og nyttes i Haukeli kraftverk.